

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Engelstraat - Industriestraat (Ichtegem, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2022F145
Juni - november 2022

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert NV
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert, Julie Deryckere

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek.....	7
1.1	Administratieve gegevens.....	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden.....	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode.....	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie.....	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie vindplaatsen	11
1.3.4	Archeologische indicatoren.....	12
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.4	Assessmentrapport	13
1.4.1	Introductie tot het projectgebied	14
1.4.1.1	Ruimtelijke situering	14
1.4.1.2	Geplande werken	15
1.4.2	Fysisch geografische en geologische situatie.....	18
1.4.2.1	Landschappelijke situering	18
1.4.2.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.2.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.2.4	Bodemvormingsprocessen.....	23
1.4.3	Historische en archeologische voorkennis	24
1.4.3.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.3.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	30
1.4.3.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen.....	31
1.4.3.4	Huidige gebruik en verstoringen	35
1.5	Synthese	38
2	Bibliografie	40

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt);	15
Figuur 5: Inplantingsplan weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	16
Figuur 6: Synthese van de geplande werken weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 11: Hoogteverloop, NW-ZO.	20
Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO.	20
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)...	21
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). 22	
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).	24
Figuur 17: Recent archeologisch onderzoek weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, opgetekend door Pieter Claeissens, 1597 (Bron: Kaartenhuis Brugge).	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	32
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	32

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	33
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	34
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	36
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).	37

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	7
--	---

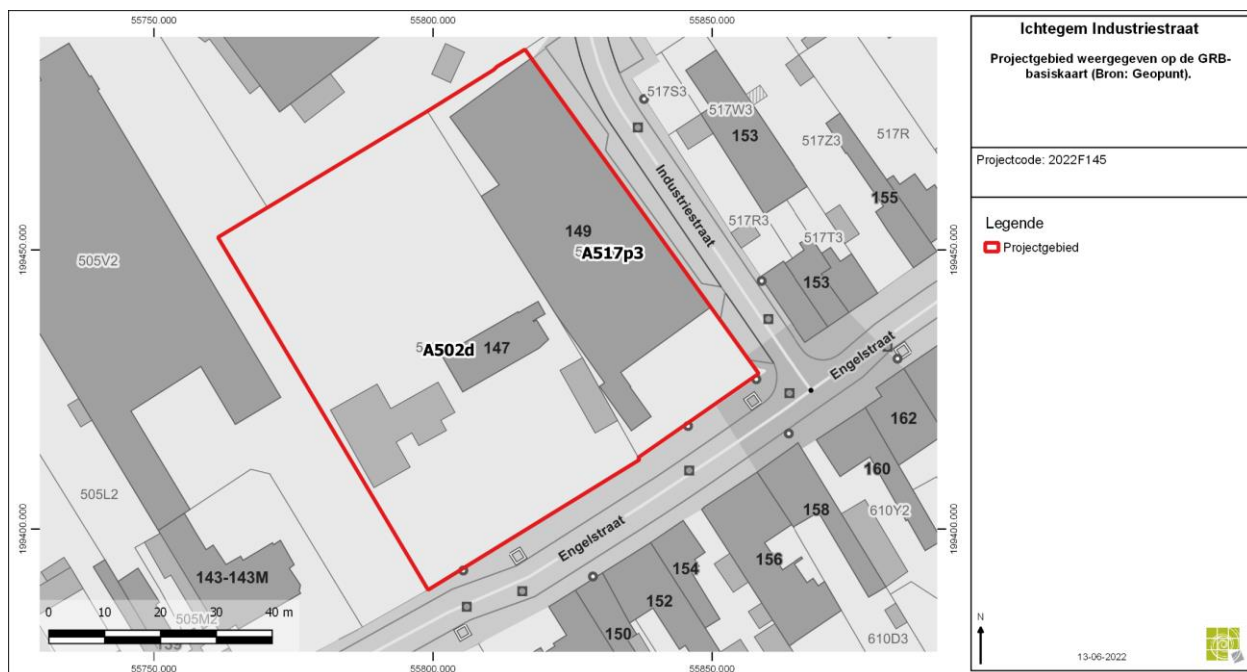
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

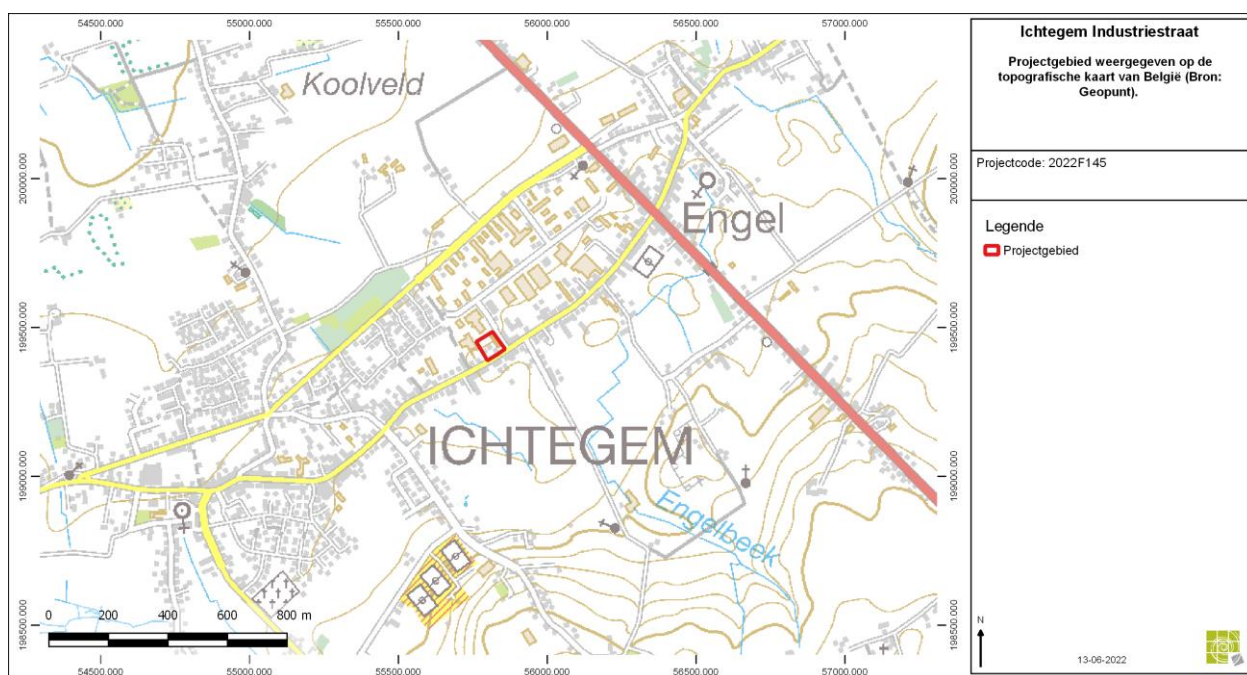
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Ichtegem
	Deelgemeente	/
	Postcode	8480
	Adres	Engelstraat 147 8480 Ichtegem
	Toponiem	Engelstraat - Industriestraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 55726$ $Y_{\min} = 199380$ $X_{\max} = 55887$ $Y_{\max} = 199490$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Ichtegem, Afdeling 1, Sectie A, nr's: 502d, 517p3 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Aaron Willaert (historicus) Julie Deryckere (archeoloog)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van de bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als industriegebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 4928 m², vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk of voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Engelstraat – Industriestraat Ichtegem werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en de verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen

1.3.3 Historische context en bekende archeologie vindplaatsen

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek. De recente onderzoeken die voortvloeiden uit archeologienota's zijn geraadpleegd via loket.onroerend.erfgoed.be.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische bronnen, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen die zowel via Geopunt als via het Nationaal Geografisch Instituut (Cartesius) ter beschikking worden gesteld. Bijkomende cartografische bronnen zijn waar relevant bekomen via verder archiefonderzoek.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971, ter beschikking gesteld via Geopunt.

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Introductie tot het projectgebied

1.4.1.1 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Ichtegem, in de provincie West-Vlaanderen. Het terrein grenst ten zuiden aan de Engelstraat en ten oosten aan de Industriestraat. Het centrum van Ichtegem is ca. 1,1 km ten zuidwesten van het terrein te situeren.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Geplande werken

1.4.1.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 4928 m². Op heden is ca. 1620 m² van het terrein bebouwd, bijkomend is ca. 280 m² van het terrein verhard. De rest van het terrein bestaat uit weiland. De bebouwing in het oostelijk terreindeel is een dierenwinkel. De bebouwing in het westelijk terreindeel betreft een hoeve met losse bestanddelen rondom een begraasd erf. Deze site gaat vermoedelijk terug tot het laatste kwart van de 18^e eeuw of het eerste kwart van de 19^e eeuw. De bebouwing binnen de projectgrenzen is niet onderkelderd.

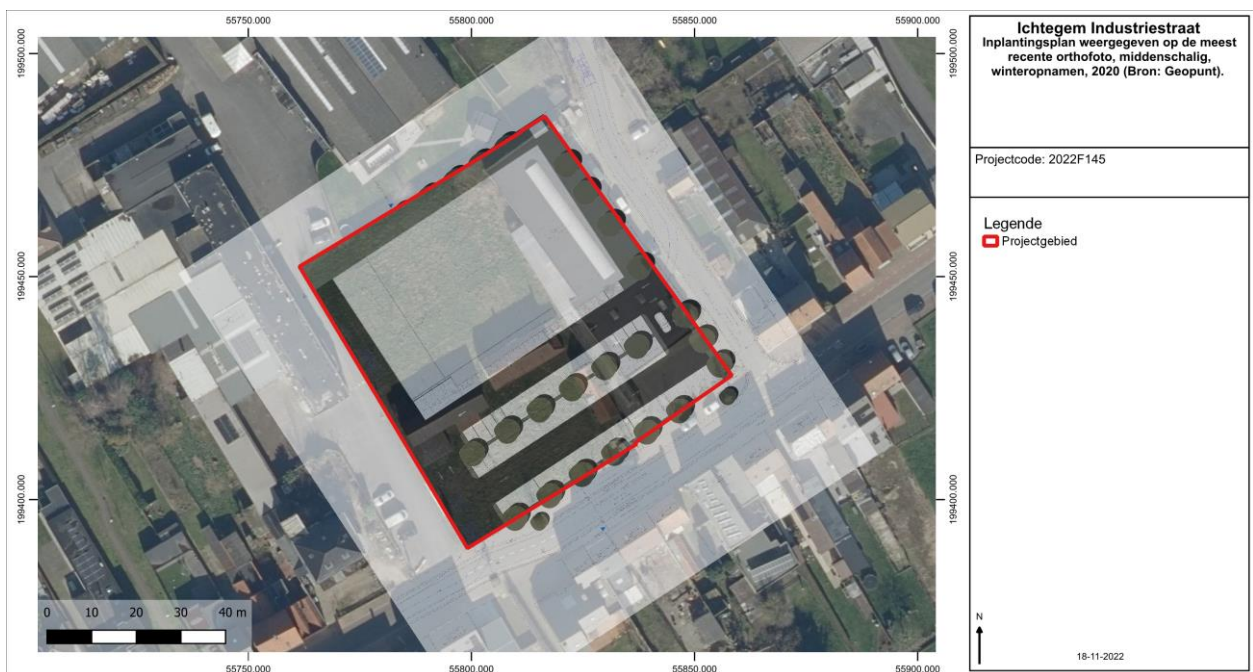
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt);

1.4.1.2.2 Ontworpen toestand

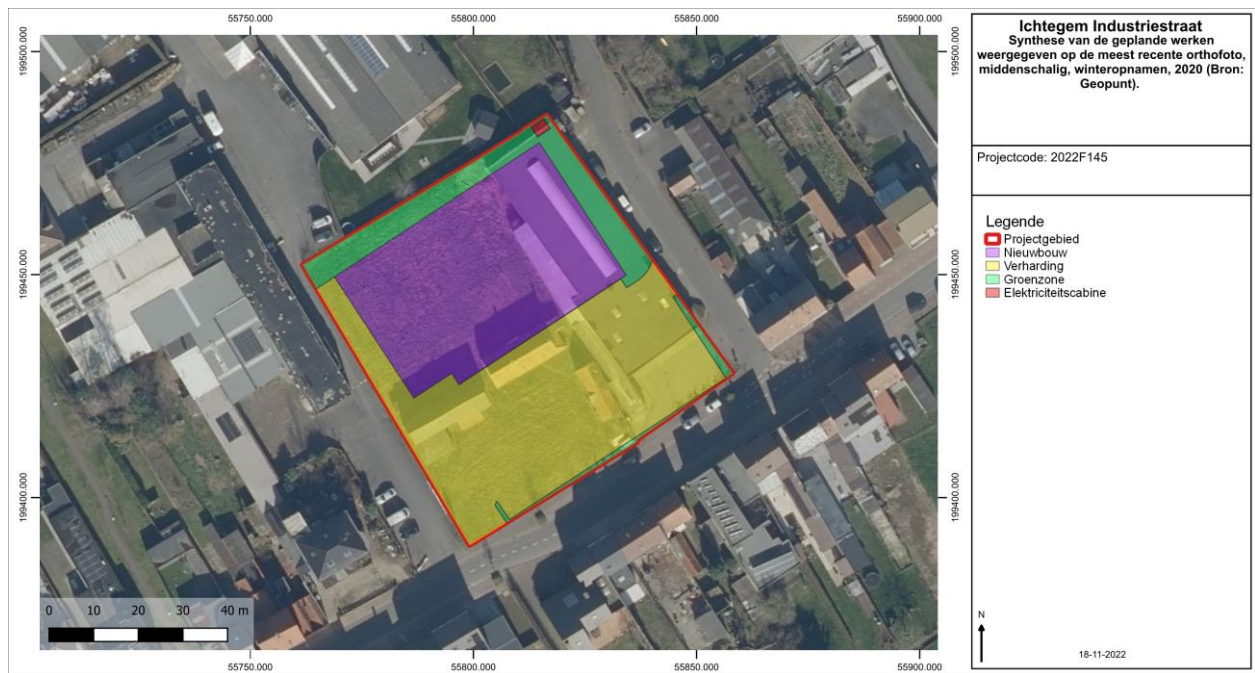
De opdrachtgever plant de oprichting van een nieuw handelspand. Hiervoor zal in eerste instantie de bestaande bebouwing en verharding worden gesloopt en verwijderd. Het nieuwe handelspand zal een oppervlakte beslaan van ca. 1921 m². De funderingswijze van het nieuwbouwvolume dient nog bepaald te worden door ingenieursstudie. Het gebouw wordt niet voorzien van een kelder. Ten noordoosten van het pand wordt een elektriciteitscabine voorzien over een oppervlakte van ca. 9 m².

Ten zuiden en westen van het nieuwe gebouw wordt een verhardingszone aangelegd over een oppervlakte van ca. 2370 m². Hiervoor wordt rekening gehouden met een bodemingreep van ca. 50 cm -mv. Het overige gedeelte van het terrein zal worden ingericht als groenzone. Hiervoor wordt een bodemingreep van ca. 30 cm -mv gerekend.

Het nieuwbouwvolume zal eveneens voorzien worden van nieuwe leidingen die zullen aansluiten op nieuw te plaatsen putten. Voor de leidingen wordt rekening gehouden met een aanleg sleuf van ca. 60 breedte bij 80 cm diepte.

Figuur 5: Inplantingsplan weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschaalig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

Figuur 6: Synthese van de geplande werken weergegeven op de meest recente orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.2 Fysisch geografische en geologische situatie

1.4.2.1 Landschappelijke situering

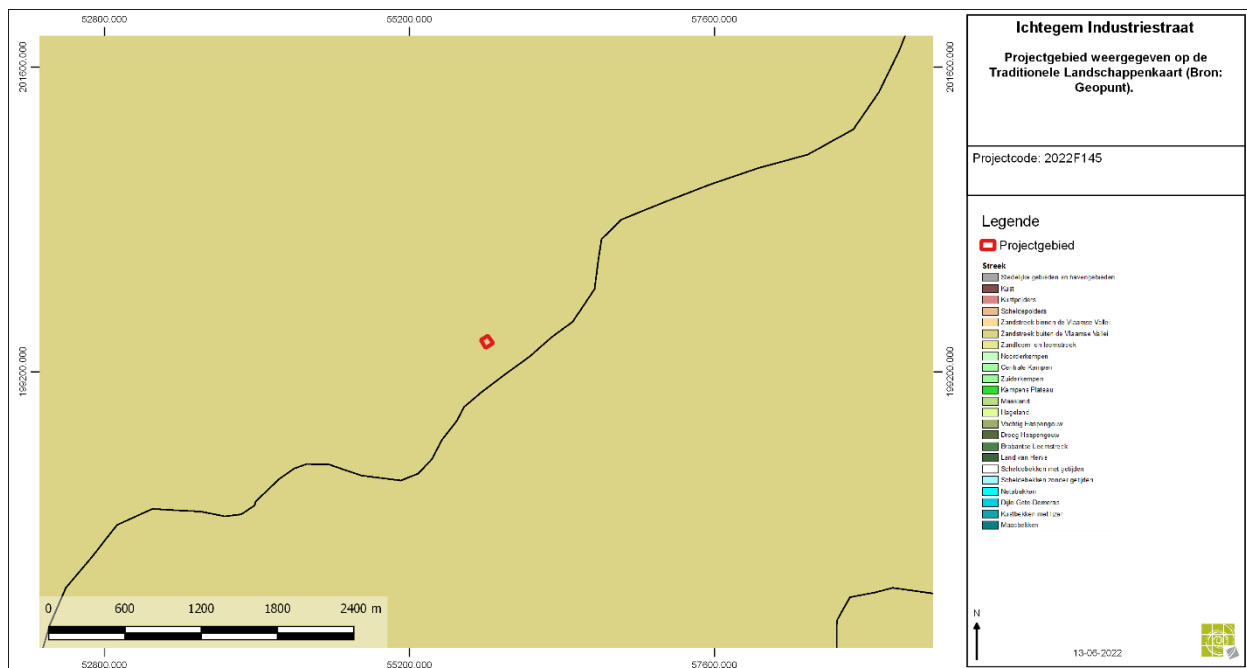
Het plangebied situeert zich op de zuidelijke helling van het Plateau van Wijnendale, richting de kustpolders.

De afwatering in de omgeving van het plangebied gebeurt in essentie vanuit het hoger gelegen Plateau van Wijnendale in noordwestelijke richting. Ca. 250 meter en westen en ca. 400 meter ten oosten van het projectgebied lopen de beekvalleien van respectievelijk de Vossebeek en de Engelbeek. Deze vloeien met een ruim aantal andere beken uit in de noordelijk gelegen Moerdijkbeek/Moerdijkvaart.

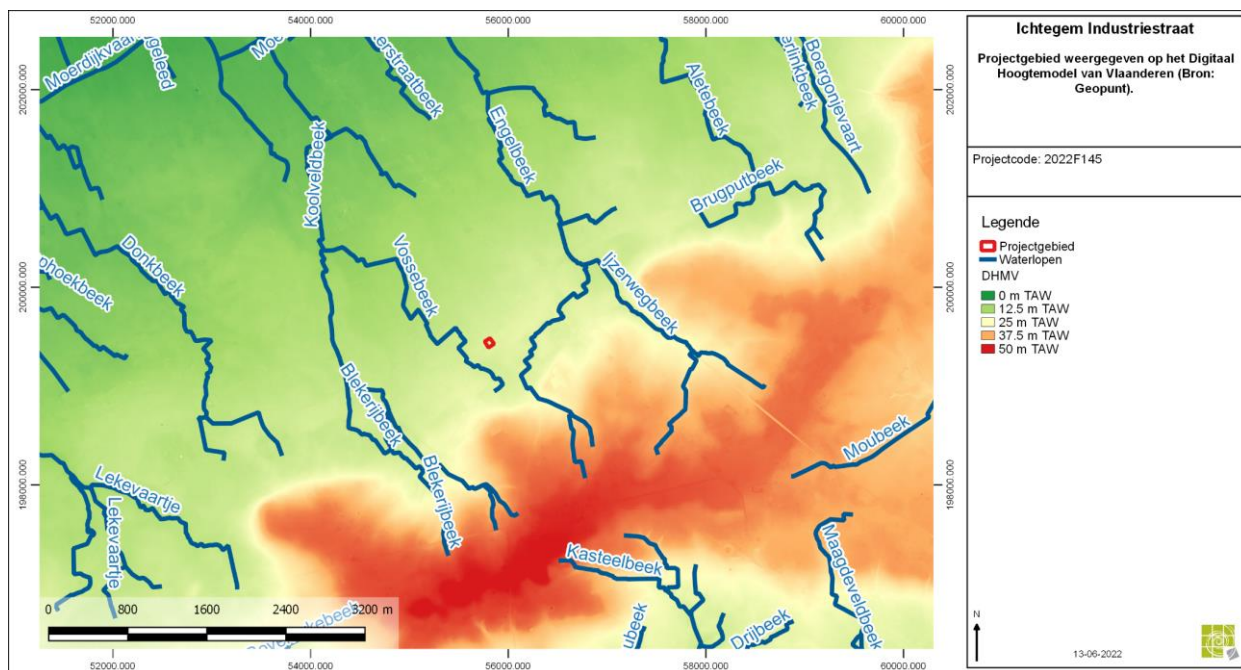
Het lokaal hoogtemodel situeert het projectgebied op een hoogteligging van ca. 20.4 – 21.2 m TAW. Het oostelijk terreindeel is duidelijk hoger gelegen. Mogelijk is deze zone licht opgehoogd in kader van de bouw van het huidige handelspand. Voor de rest heeft het projectgebied een relatief vlak verloop.

Hydrografisch is het plangebied gelegen in het Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht.

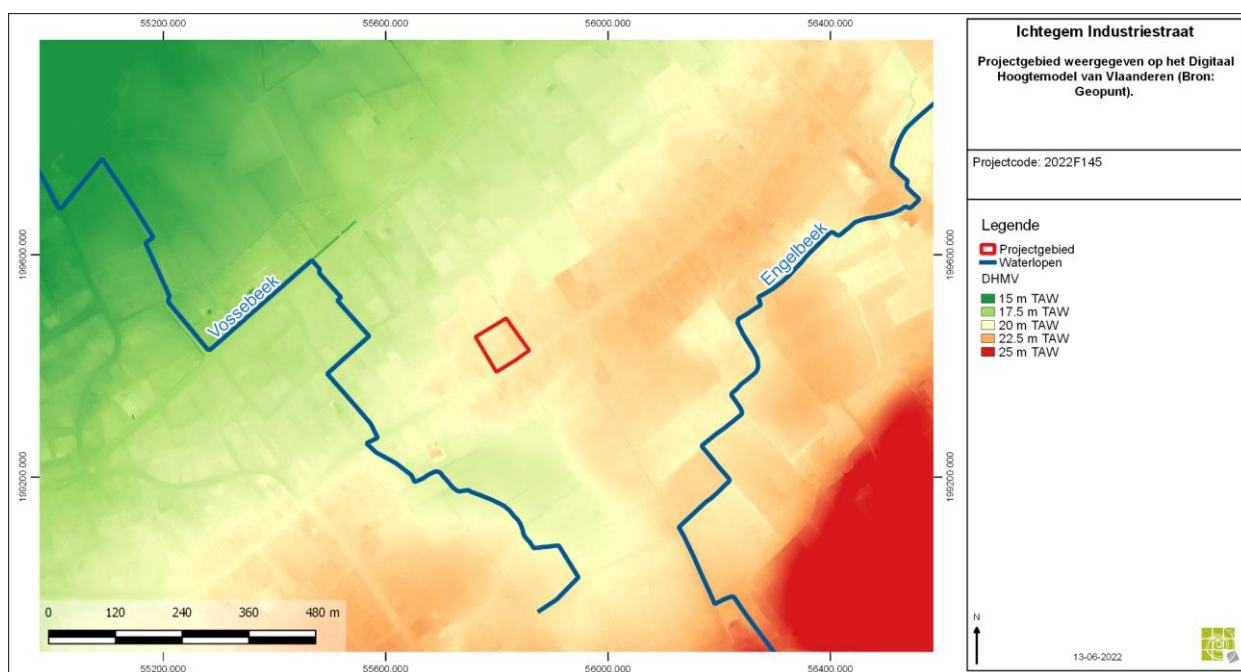
Deze landschappelijke situatie, op hoger gelegen terrein nabij beekvalleien, moet uitermate geschikt geweest zijn voor jager-verzamelaars in de omgeving omdat ze gebruik konden maken van overlappende biotopen.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

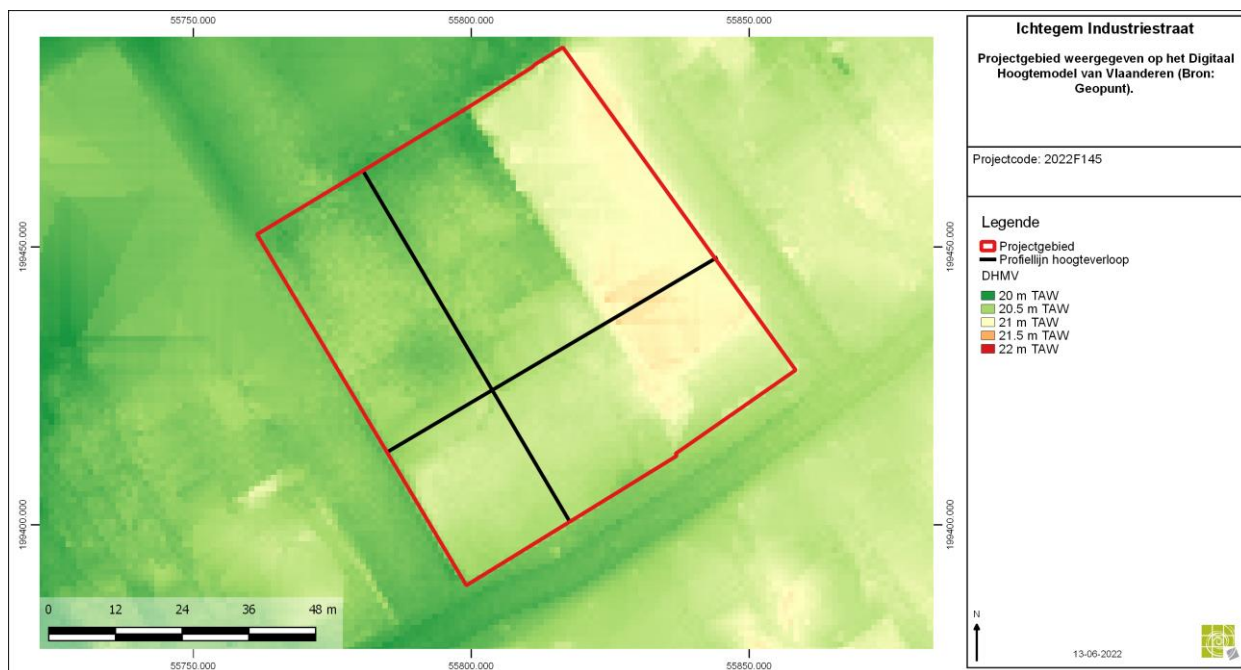

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

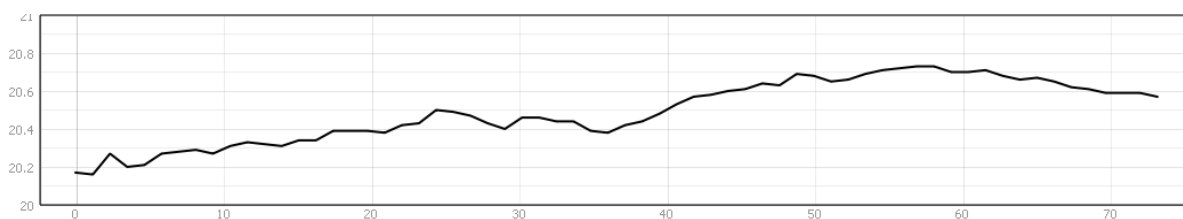

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

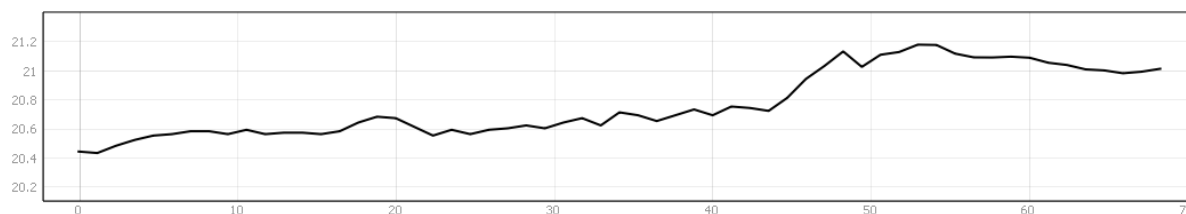

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop, NW-ZO.

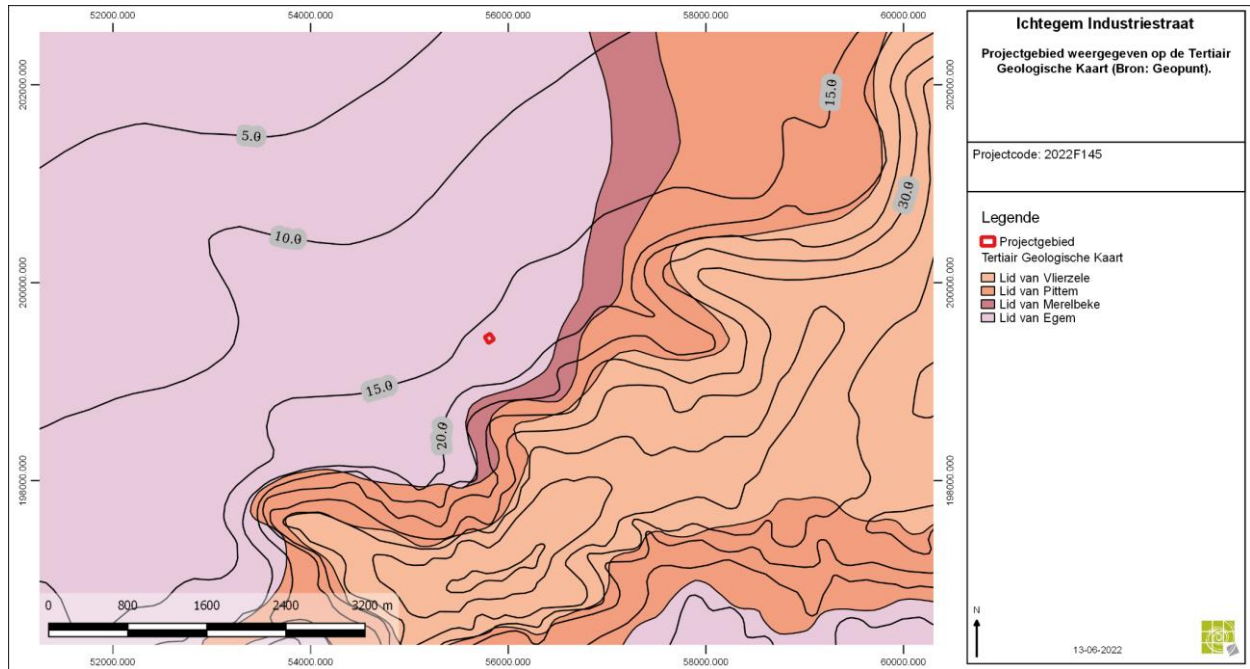

Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO.

1.4.2.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Egem (Formatie van Tielt)**. De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

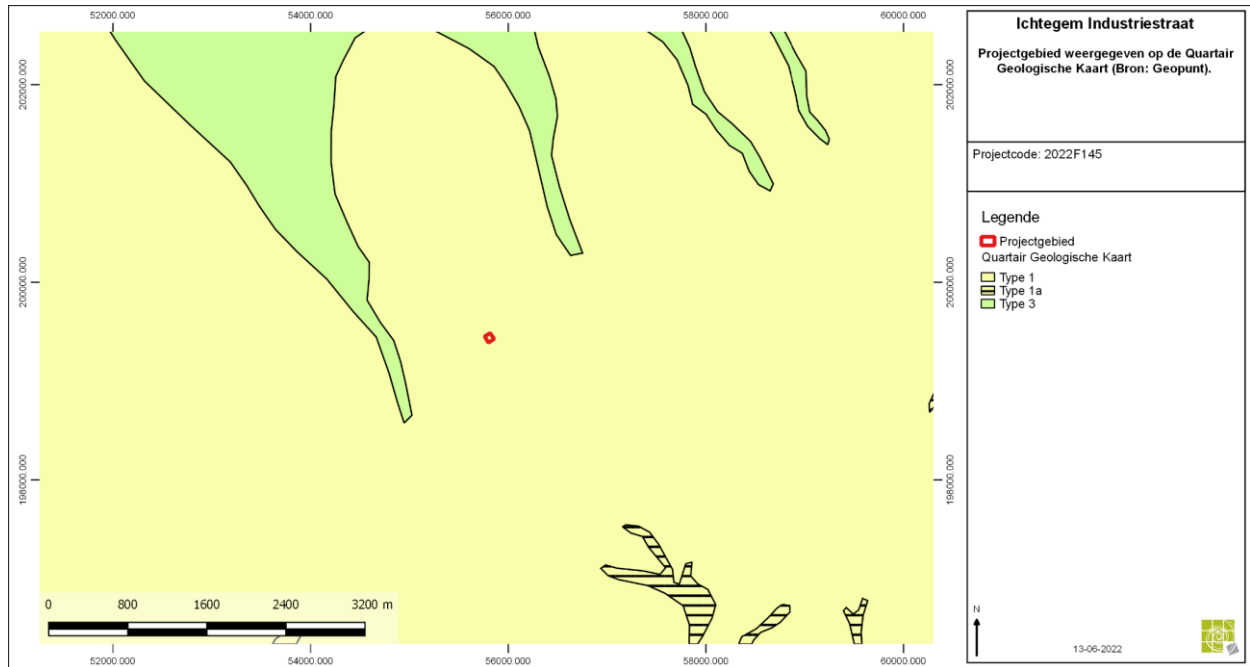
Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.3 Quartaire lithostratigrafie

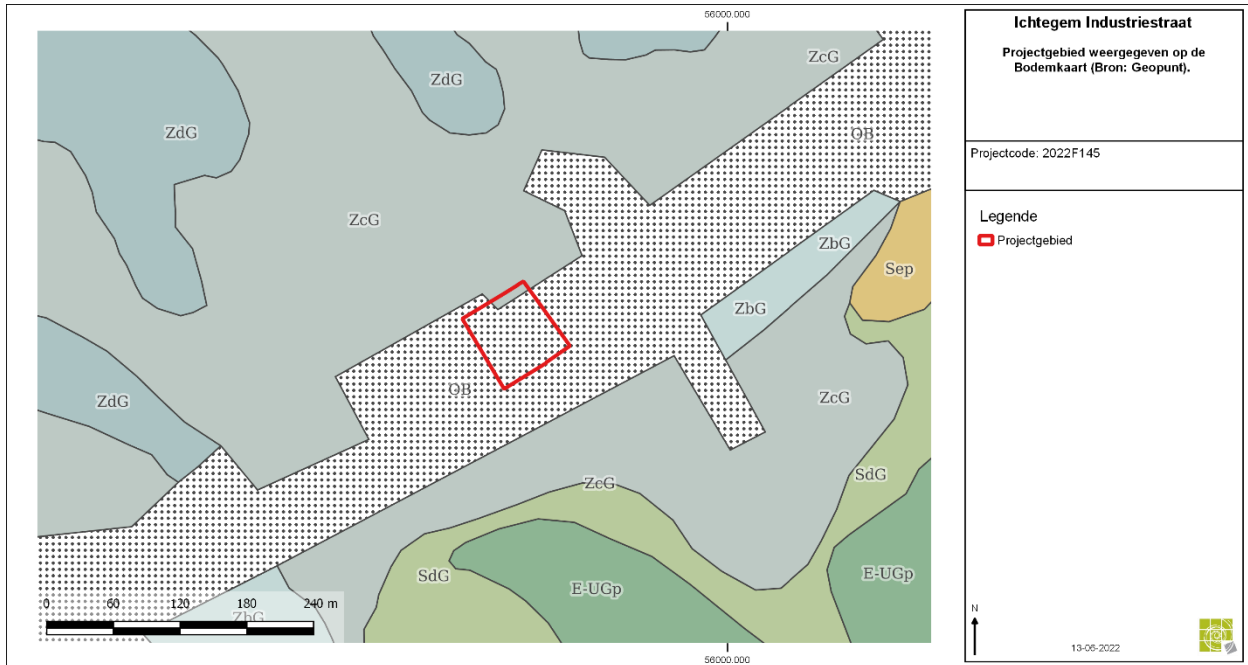
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Bodemvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

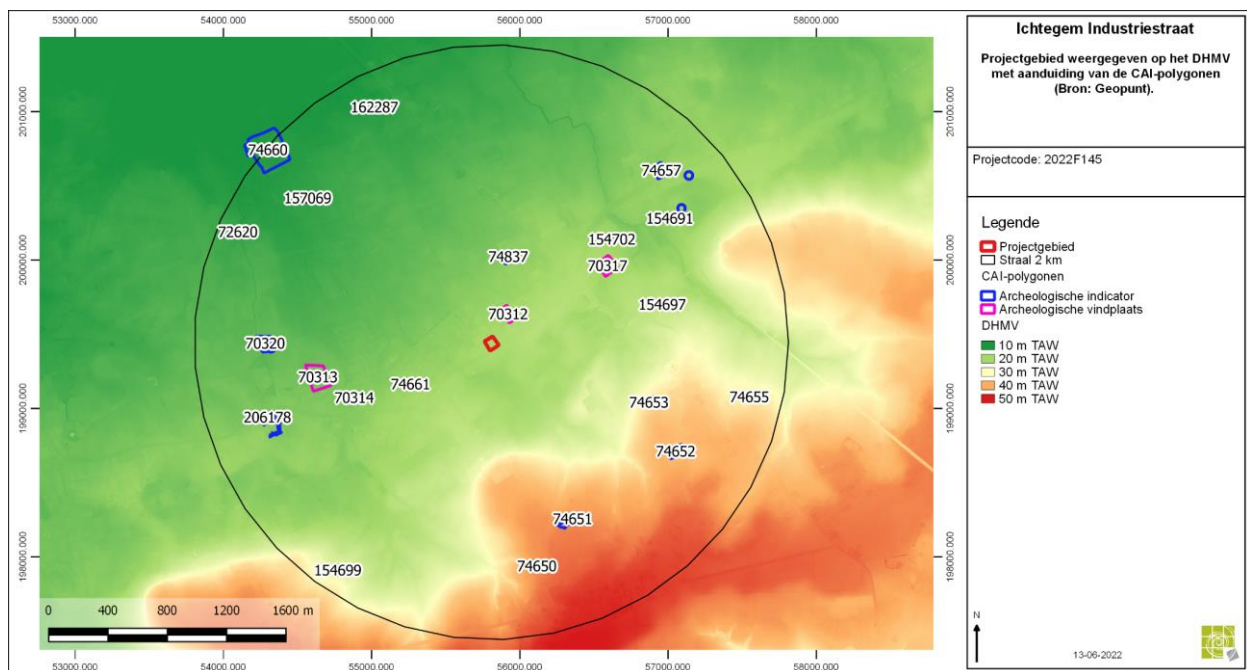
1.4.3 Historische en archeologische voorkennis

1.4.3.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Synthese

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere archeologische vindplaatsen en indicatoren gekend. De meerderheid van de gekende sites betreffen waarnemingen tijdens werfcontroles. In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn tijdens deze werfcontroles voornamelijk zgn. off-site relictten waargenomen zoals greppels, grachten en een poel die wijzen op bewoning in de Romeinse periode. Ook werden er op verschillende locaties afbuigende greppelsegmenten aangesneden die mogelijk het restant kunnen zijn van een grafheuvel. Naast deze sporen werden eveneens enkele silex afslagen gerecupereerd die kunnen wijzen op aanwezigheid tijdens de steentijden. Bij luchtfotografische prospectie in de ruimere omgeving zijn eveneens meerdere cirkelvormige structuren waargenomen die zeer waarschijnlijk te interpreteren zijn als grafmonumenten uit de bronstijd. Daarnaast zijn nog een ruim aantal cartografische indicatoren opgenomen in de CAI van laatmiddeleeuwse tot vroegmoderne hoeves met walgracht. De gekende waarden wijzen op een gebied waar kan uitgaan worden van een doorlopende menselijke aanwezigheid sinds de steentijden.

Overzicht CAI-polygonen

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km van het projectgebied (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70312	Opgraving (1992); NK: 15 meter Romeinse tijd: poel - een grote poel, karrensporen, greppels en paalsporen op een kleine oppervlakte; wijst op een intens agrarisch gebruik van het terrein. Weinig
-------	---

	scherven, waarschijnlijk gaat het hier niet om bewoning; eerder landindeling, watervoorziening voor het vee en een veldschuur of een stal. Bron: Dewilde M. en Wyffels, F. 2004: Romeins in Ichtegem, in Jaarboek 2003, Spaenhiers, p.79-82
70313	Controle van werken (2000); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: greppels en kuilen houden verband met de agrarische uitbating van het terrein en suggereren in elk geval bewoning in de onmiddellijke omgeving. In enkele greppels en kuilen werd wat ceramiek gevonden. Het aangetroffen materiaal is vrij divers: doliumfragmenten, mortariumbodemscherf, Arras-aardewerk en kruikwaar. Het gros van het aardewerk bestaat uit lokaal kustaardewerk, waarbij veel scherven kamversiering hadden meegekregen. Bron: Dewilde M. en Wyffels, F. 2004: Romeins in Ichtegem, in Jaarboek 2003, Spaenhiers, p.79-82.
70314	Controle van werken (2003); NK: 15 meter Midden-Romeinse tijd: een grote kuil die uitwaaiert vanuit een centrale verdieping. In de vulling zat plaatselijk veel houtskool en huttenleem. Het schervenmateriaal is sterk gefragmenteerd. Bron: Dewilde M. en Wyffels, F. 2004: Romeins in Ichtegem, in Jaarboek 2003, Spaenhiers, p.79-82.
70317	Controle van werken (1996); NK: 15 meter Steentijd: enkele afslagen Bronstijd: grafheuvel - grachtsegment met gebogen tracé, wellicht van een grafcirkel Romeinse tijd: handgevormd aardewerk Bron: Dewilde M. en Wyffels, F. 2004: Romeins in Ichtegem, in Jaarboek 2003, Spaenhiers, p.79-82
162287	Controle van werken (1998); NK: 250 meter Onbepaald: een zone met elkaar oversnijdende greppels en grachten; op luchtfoto zijn in dit gebied verschillende grote en kleine enclosures zichtbaar. Bron: Archief dossiers Yann Hollevoet 2e trimester 1998

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

72620	Indicator cartografie; NK: 150 meter
-------	--------------------------------------

	Onbepaald: hoeve - vervallen hofstede
74650	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74651	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74652	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74653	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74655	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74657	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74660	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74661	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74835	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
74837	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Toevalsvondst

157069	Toevalsvondst; NK: 15 meter Neolithicum: een regelmatige kling
--------	---

Luchtfotografie

70320	Luchtfotografie; NK: 15 meter Bronstijd: grafcirkel
-------	--

154691	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154695	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154696	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: circulaire structuur - grafheuvel
154697	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154699	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154700	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
154702	Luchtfotografie; NK: 150 meter Bronstijd: grafcirkel
206178	Luchtfotografie; NK: 15 meter Onbepaald: kavelstructuren

Recent archeologisch onderzoek

ID 20776 – Ichtegem Industriestraat – PIB 2021

Er werden 7 bodemprofielen geregistreerd om de bodemopbouw te begrijpen. Dit toonde een homogene bodemopbouw aan met een A-B-C profiel. Verspreid over het onderzochte terrein werden heel wat grachten en greppels aangetroffen, twee clusters aan paalsporen en een brandrestengraf. Deze situeerden zich voornamelijk in het zuidelijk deel van het plangebied. Er wordt een uitgebreider archeologisch onderzoek geadviseerd binnen het plangebied. Dit onderzoek wordt geconcentreerd op deze zuidelijke zone met bewoningssporen (kernzone).

ID 12317 – Ichtegem Engelhof – PIB 2019

Met name het proefsleuvenonderzoek laat toe om de afwezigheid van enige archeologische site of erfgoed met grote mate van zekerheid vast te stellen. Door dit proefsleuvenonderzoek werd duidelijk dat de recente gebruiksgeschiedenis van dit terrein en meer bepaald de bebouwing met bedrijfsgebouwen de ondergrond ingrijpend heeft verstoord. Deze verstoring strekt zich uit over nagenoeg het gehele projectgebied.

ID 22028 – Ichtegem Engelstraat 68-72 – PIB 2019

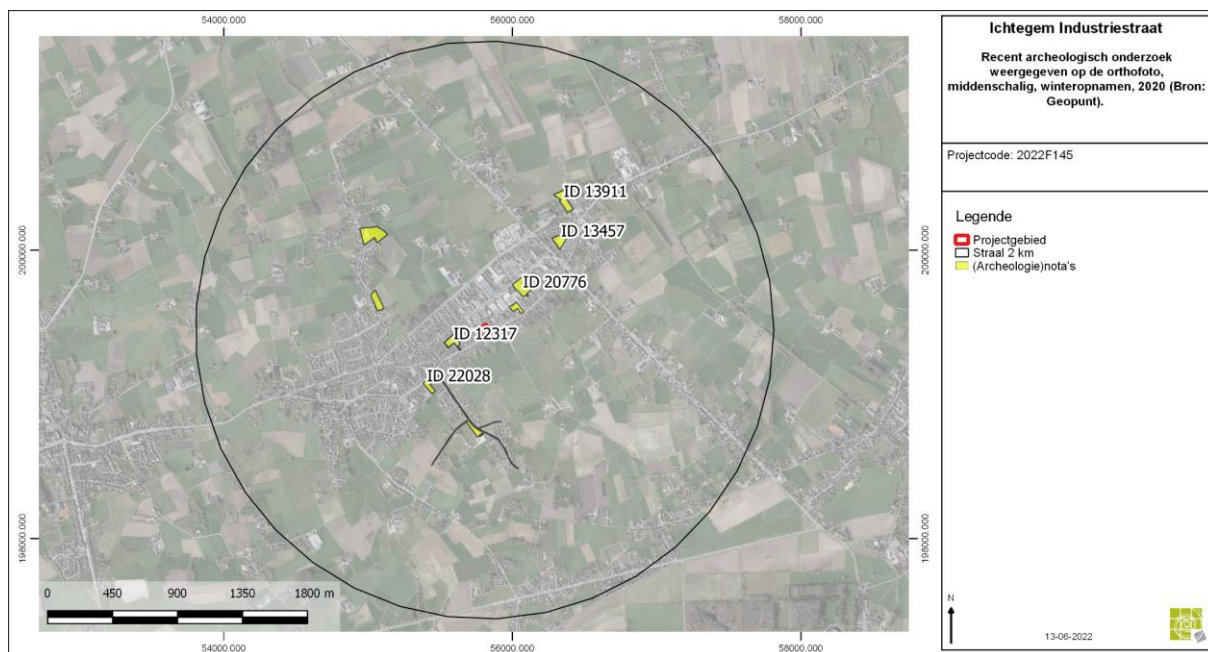
Het plangebied kreeg in de bureaustudie¹ een eerder hoge archeologische verwachting, gebaseerd op andere archeologische onderzoeken in de omgeving en de topografische ligging van het plangebied. Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden geen archeologische sporen aangetroffen. Het terrein kenmerkt zich voornamelijk door vergravingen en verstoringen te linken aan de voormalige bebouwing. Gezien de resultaten van het vooronderzoek wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd. Een verder onderzoek zal immers geen nuttige kenniswinst meer opleveren.

ID 13457 – Ichtegem Oude Heirweg – PIB 2019

Voor het projectgebied Ichtegem Oude Heirweg werd een proefsleuvenonderzoek met aanvullende verkennende boringen uitgevoerd. Op basis van de bekomen resultaten wordt geen verder onderzoek geadviseerd. Het archeologisch potentieel in het plangebied werd op basis van het gevoerde onderzoek onderzocht waarbij enkele archeologische sporen werden vastgesteld maar het potentieel op kennisvermeerdering op lokaal of regionaal vlak is te beperkt tot zelfs onbestaand. Verder onderzoek door middel van een opgraving of waarderende boringen wordt op basis van het gevoerde onderzoek als niet opportuun of waardevol ingeschat. Het weinige potentieel werd tijdens het proefsleuvenonderzoek bovendien reeds volledig onderzocht en leverde geen significante archeologische meerwaarde op. Er wordt dan ook geen programma van maatregelen voor verder onderzoek voorzien.

ID 13911 – Ichtegem Molenstraat – LBO – WAB – PIB 2020

Archeologisch onderzoek aan de Molenstraat, bracht resten van Romeinse landindeling en bewoning aan het licht. Daarnaast werden lokaal twee bewaarde depressies afgebakend. Verder onderzoek van deze depressies leverde lithisch materiaal op. Hierop werd aanbevolen een deel van het terrein vlakdekkend te onderzoeken en de vastgestelde depressies bijkomend te bemonsteren in functie van artefactensties.

Figuur 17: Recent archeologisch onderzoek weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.4.3.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Archeologische vondsten in de omgeving wijzen op oude menselijke aanwezigheid in de regio van het plangebied. De landschappelijke ligging van het terrein, op de noordelijke helling van een uitgestrekt plateau, in de omgeving van smalle beekvalleien moet een grote aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars in de regio. Op basis van reeds uitgevoerd onderzoek wordt vermoed dat de mesolithische en neolithische mens dergelijke plaatsen uitkoos voor zijn kampementen. Bij recent onderzoek aan de Molenstraat door Gate zijn duidelijke aanwijzingen gevonden voor menselijke aanwezigheid gedurende de steentijd. Aan de Molenstraat werd een VAB uitgevoerd waarbij een chip, een microkling en een onbepaald afhankingsfragment werden gerecupereerd. In de directe omgeving zijn bij een controle van werken in 1996 tevens enkele aflagen uit de steentijd gerecupereerd.

Omdat vanaf 2000 v. Chr. brons het overheersende materiaal wordt bij de vervaardiging van werktuigen en wapens, wordt vanaf dan gesproken over de bronstijd. De informatie over de bronstijd in onze gebieden spitst zich voornamelijk toe op de grafcultus. Door middel van luchtfoto's werden op verschillende locaties in de omgeving van het plangebied circulaire structuren waargenomen die mogelijk als grafcirkels uit de bronstijd geïnterpreteerd kunnen worden. Dergelijke grafheuvels maakten niet zelden deel uit van omvangrijke grafvelden die meerdere honderden jaren werden gebruikt. Vooral tijdens de midden-bronstijd (1800 – 1500 v. Chr.) komen grafcirkels frequent voor. In de omgeving van het plangebied zijn door middel van luchtfotografische studie talrijke indicatoren voor bronstijdgrafcirkels gekend.

Tijdens de 1ste-2de eeuw na Christus werd het wegennet in de streek vernieuwd. Het nabijgelegen Aatrijke situeert zich op het kruispunt van twee Romeinse secundaire wegen, namelijk de Steenstraat en de Zeeweg. In 1972 werden aan deze wegen werken uitgevoerd. Hierbij kwam een bedding van grote veldsteen aan het licht wat wijst op de aanwezigheid van het oorspronkelijke Romeinse wegdek. Er zijn aanwijzingen dat de zogenaamde Brugsche Heirweg, die het tracé Engelstraat Koekelarestraat en Zuidstraat volgt zou teruggaan op een Romeinse weg. De talrijke Romeinse bewoningssporen op grondgebied Ichtegem zijn alvast tekenend. Bij verschillende opgravingen en proefsleuvenonderzoeken in de omgeving van het plangebied zijn sporen geattesteerd van Romeinse landbouwuitbatingen. Dit impliceert dat bepaalde delen van het grondgebied reeds in deze periode in gebruik zijn genomen.

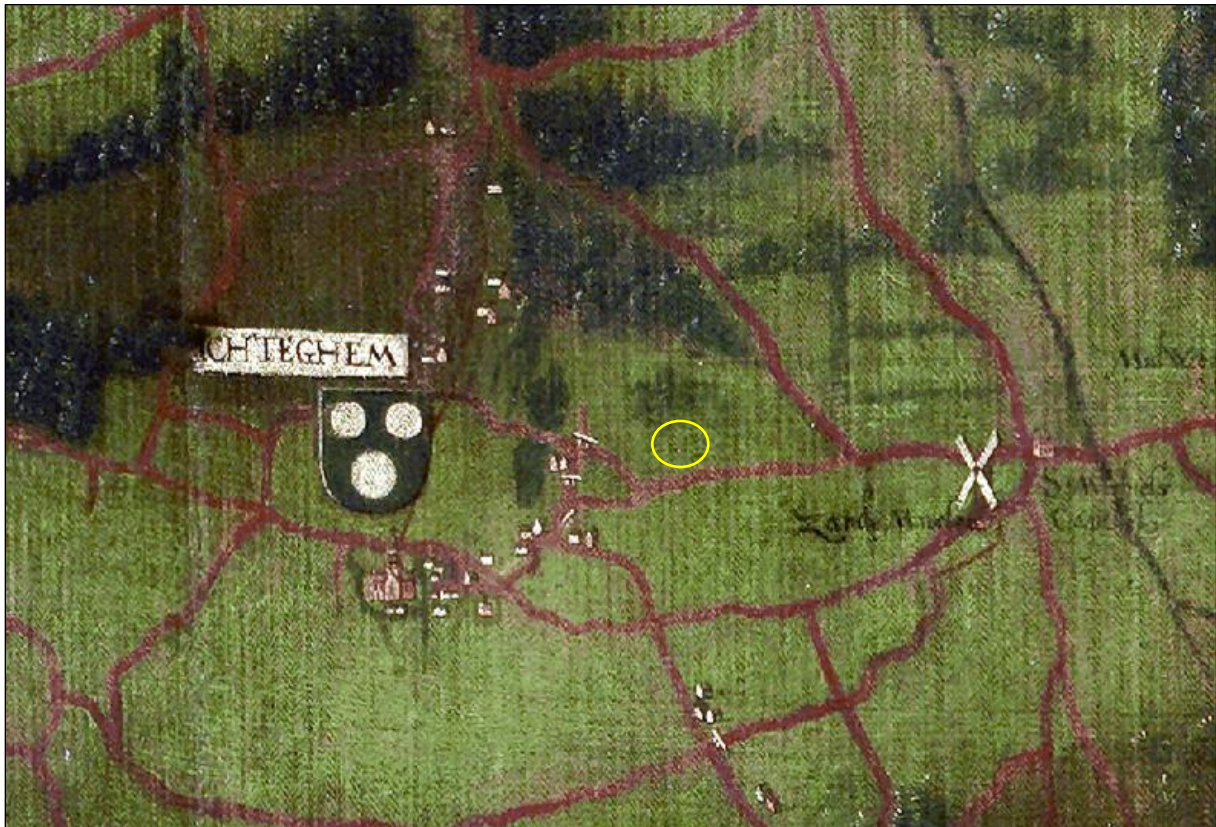
Voor de vroege middeleeuwen is minder informatie gekend. Het is echter niet uitgesloten dat de Romeinse bewoning en bewerking zich gedurende de vroege middeleeuwen heeft verder gezet. Archeologisch onderzoek kan in de toekomst mogelijk een duidelijk beeld schappen voor deze onderbelichte periode. Mogelijk werd de parochie gesticht als Frankische kolonie op de puinen van een Romeinse hoeve in de 7^e eeuw.

Voor de volle middeleeuwen zijn diverse kasteelsites gekend die zijn opgetrokken door edellieden met een eerder lokaal tot regionaal belang. Historisch-cartografische bronnen wijzen tevens op verspreide hoevebouw.¹

¹ Inventaris Onroerend Erfgoed

1.4.3.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Heraldische Kaart van het Brugse Vrije geeft geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Het verloop van de Engelstraat is wel reeds zichtbaar. Ook op de Ferrariskaart is geen bebouwing weergegeven, het terrein is integraal gekarteerd als akker. Op de Atlas der Buurtwegen is binnen de projectgrenzen een voorloper van de huidige hoeve waar te nemen. Op de kaart zijn de schuur en het boerenhuis weergegeven. De gebouwen zijn fasegewijs tot stand gekomen maar dateren vermoedelijk uit eind 18^e – begin 19^e eeuw. Op heden zijn reeds verschillende aanpassingen gebeurd. Het oostelijk gebouw van de hoeve – de stalschuur - dateert uit 1928.

Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, opgetekend door Pieter Claeissens, 1597 (Bron: Kaartenhuis Brugge).

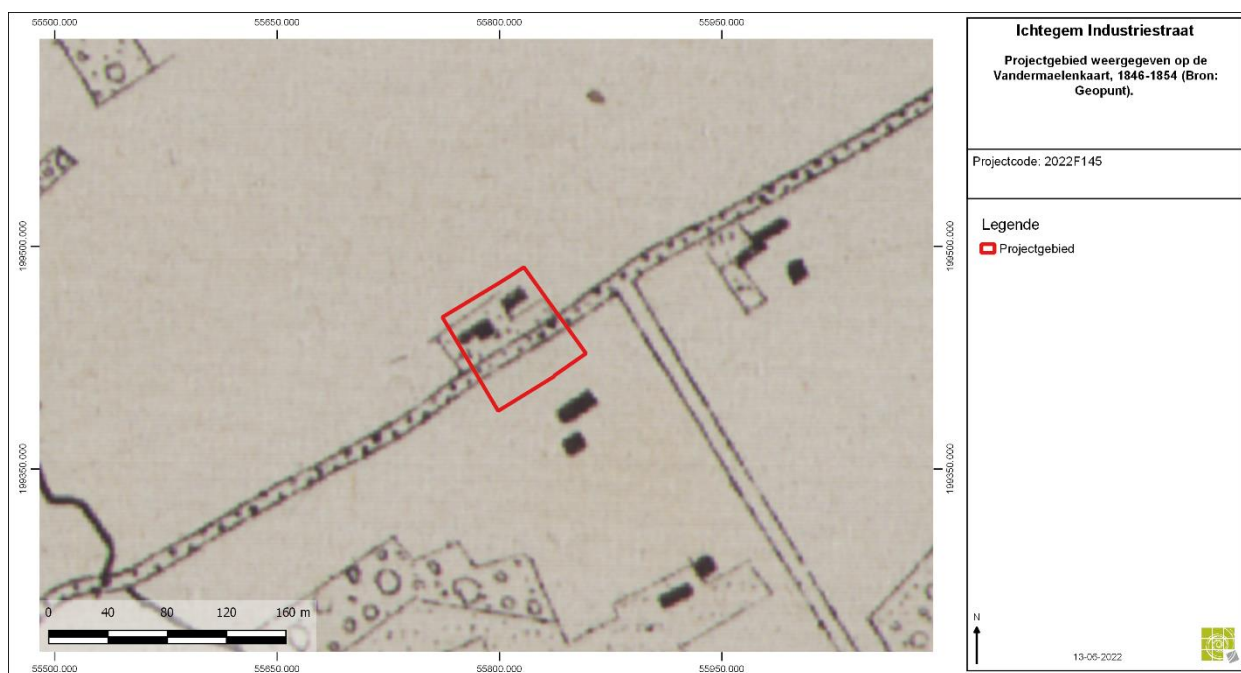
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.3.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft het bodemgebruik weer binnen de grenzen van het projectgebied gedurende de laatste decennia. Op de oudste luchtfoto zijn de schuur en het boerenhuis van de hoeve zichtbaar. Daarnaast zijn aanpalend aan het westelijke gebouw en ten zuidoosten van de hoeve enkele bijgebouwen opgetrokken. Op het oostelijke gedeelte van het terrein zijn eveneens elementen aanwezig, al is niet met zekerheid te zeggen of dit om beplanting of bebouwing gaat. Vanaf het luchtbeeld uit 1979-1990 is de huidige dierenwinkel met aanpalende verhardingszone zichtbaar. De situatie bleef vervolgens quasi ongewijzigd tot op vandaag. Enkel het noordelijke bijgebouwtje aanpalend aan de schuur is op de meest recente luchtfoto niet langer aanwezig.

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2020 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouw met bijhorende verharding en infrastructuur aan de Engelstraat te Ichtegem. Het volledige projectgebied is ca. 4920 m² groot en wordt ingenomen door een hoeve, winkelpand, verharding en omliggende tuinzone. De bebouwing heeft een gecombineerde oppervlakte van ca. 1620 m² en de verharding ca. 280 m². De aanwezige infrastructuur wordt integraal gesloopt in het kader van de geplande ontwikkeling.

Het onderzoeksgebied is gelegen op de noordelijke flank van het Plateau van Wijnendale, in het overgangsgebied richting de kustpolders. Enkele 100-en meters ten westen van het terrein stroomt de Vossebeek, ten zuidoosten bevindt zich de vallei van de Engelbeek. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profielopbouw weer die bestaat uit eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied geen informatie weer. Het sediment bestaat meer dan waarschijnlijk uit zand. Op het DHMV is te zien dat ter hoogte van het winkelpand, in het oosten van het terrein, het onderzoeksgebied is opgehoogd.

Het cartografische materiaal geeft een open en rurale omgeving weer. Op de Ferrariskaart is het verloop van de huidige Engelstraat reeds aangegeven. Het onderzoeksgebied is vrij van bebouwing en ingekleurd als akkerland. Op het 19^e-eeuwse kaartmateriaal is ter hoogte van het onderzoeksgebied ter hoogte van de huidige hoeve een gebouw weergegeven. Binnen de orthofotosequentie is vanaf het beeld van de jaren '80 de huidige toestand te herkennen. De impact van de huidige bebouwing op het bodemarchief is vooralsnog ongekend.

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied zijn meerdere archeologische vindplaatsen en indicatoren gekend. De meerderheid van de gekende sites betreffen waarnemingen tijdens werfcontroles. In de nabije omgeving van het onderzoeksgebied zijn tijdens deze werfcontroles voornamelijk zgn. off-site relictten waargenomen zoals greppels, grachten en een poel die wijzen op bewoning in de Romeinse periode. Ook werden er op verschillende locaties afbuigende greppelsegmenten aangesneden die mogelijk het restant kunnen zijn van een grafheuvel. Naast deze sporen werden eveneens enkele silex afslagen gerecupereerd die kunnen wijzen op aanwezigheid tijdens de steentijden. Bij luchtfotografische prospectie in de ruimere omgeving zijn eveneens meerdere cirkelvormige structuren waargenomen die zeer waarschijnlijk te interpreteren zijn als grafmonumenten uit de bronstijd. Daarnaast zijn nog een ruim aantal cartografische indicatoren opgenomen in de CAI van laatmiddeleeuwse tot vroegmoderne hoeves met walgracht. De gekende waarden wijzen op een gebied waar kan uitgegaan worden van een doorlopende menselijke aanwezigheid sinds de steentijden.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactensites als resten van bewoning, begraving of ander activiteiten in de vorm bodemsporen. Hoewel de huidige toestand een zekere mate van verstoring doet vermoeden dient dit objectief vastgesteld te worden. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en verstoringsgraad te evalueren. Mogelijk is de ondergrond dermate verstoord dat verder archeologisch onderzoek niet langer kan leiden tot enige kenniswinst. Mocht echter blijken dat plaatselijk bodemhorizonten bewaard zijn die kunnen wijzen op betere bewaringsomstandigheden m.b.t. artefactensites, dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname wordt dit onderzoek aangevuld met waarderende archeologische

boringen. Met betrekking tot resten bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2022

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

NGI Cartesius

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

